

LUTHER, BIBLIA A VEREJNOSŤ

Reformačné udalosti sa začali odvíjať zverejnením Lutherových 95 téz. Následný vývoj udalostí nielen spochybnil autoritu cirkevnej vrchnosti, ale aj povzbudil sebavedomie laickej verejnosti k slobodnému rozmyšľaniu o cirkvi, viere a teológii.

„Žiadny verný kresťan nemôže byť nútený veriť niečomu, čo nie je v Svätom Písme...“ vyhlásil Luther v dišpute v Lipsku 5. júla 1519. Rím proti tomu obhajoval autoritu cirkevnej tradície a autoritu pápeža – k dohode nedošlo. V júni 1520 Lev X. vydal bulu *Exsurge domine*, v ktorej odsúdil všetky Lutherove spisy a kázne „v latinčine a každom inom jazyku“. Keď bolo zrejmé, že nápravu cirkvi nie je možné čakať od cirkevnej vrchnosti, Luther sa s výzvou na uskutočnenie reforiem obrátil na „kresťanské kniežatá nemeckého národa“. Reformy treba urobiť v duchu viery, ktorú má každý kresťan: „Prečo by sme my nemohli vedieť, čo je podľa viery správne a čo nie...?“

Takýto prístup k reforme vyžadoval znalosti Biblie, ktoré v stredoveku často chýbali aj duchovným. Erazmus v *Chvále bláznovstva* (1511) satiricky hovorí o teológoch, ktorí „sú vo dne v noci tak zaujatí svojími nezmyslami, že nemajú čas ani na jedno evanjelium alebo jednu epištolu sv. Pavla“. Ale ak mali byť reformy v rukách laikov, nástojčivou požiadavkou bolo dať im do rúk Bibliu, ktorej budú dobre rozumieť.

O želateľnosti náboženskej literatúry v živom jazyku sa už dlho viedli vážne spory. Špecificky sa diskutovalo o prípustnosti prekladu Biblie do jazyka ľudu – vyjadrovali sa obavy z heretického výkladu Písma laikmi a neautorizovaného kázania, čo by bolo ohrozením učiteľského úradu cirkvi. Treba povedať, že Erazmus sa (r. 1525) vyjadril, že nevie o žiadnom všeobecne platnom zákaze prekladania Biblie do živej reči a v prospech prekladania Biblie do reči ľudu napísal: „Absolútne nesúhlasím s tými, ktorí nechcú, aby Sväté Písma neboli čítané neučenými ľuďmi v hovorovej reči...“ lebo „...Kristus chcel, aby jeho tajomstvá boli čo najviac rozširované“.

Luther sa dal do prekladania Biblie hneď po sneme vo Wormse, kde bol odsúdený (1521), a v rekordnom čase preložil Novú zmluvu z gréčtiny do živej nemčiny. Preklad, ktorý vyšiel v septembri 1522, sa stal skutočným bestsellerom. Bol majstrovským dielom kníhtlače, obsahoval Cranachove drevorezy a výber z Dürerovej Apokalypsy. V priebehu dvoch mesiacov sa predalo okolo päť tisíc výťažkov.

Živá rodná reč bežného človeka sa v Reformácii stala prostriedkom teologického myslenia. Luther bol na základe Biblie a svojej skúsenosti presvedčený, že správnu interpretáciu sv. Písma zabezpečuje Boží Duch: „Žiadny človek nevidí ani jednu iótu v Písme, iba ten, kto má Božieho Ducha“. Zneužitie tejto viery sa v Reformácii skombinovalo s rozvíjajúcim sa individualizmom a viedlo k nezadržateľnému deleniu kresťanstva na množstvo väčších a menších cirkví, denominácií a siekt. Tento jav je často považovaný za nevyhnutný dôsledok reformačnej teológie. Ale aj tu platí latinské príslovie, že zneužitie nevylučuje použitie...